

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

Lidová hudba na Chodsku

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Čeněk Vladař

Specializace v pedagogice, obor Popularizace hudební kultury

Vedoucí práce: Doc. Paedr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 14. dubna 2014

.....

vlastnoruční podpis

Zde bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce, paní doc. PaedDr. Marii Slavíkové, Csc., která mě díky svým rozsáhlým vědomostem a ochotě dokázala nasměrovat a podpořit. Dále děkuji p. Kamilu Jindřichovi a p. Josefu Kunešovi, kteří mě také velice ochotně informovali o současném kulturně – folklórním dění v regionu.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. CHODSKO – ZEMĚPISNÉ ZAŘAZENÍ.....	8
2.1. Obecně o Chodsku	8
2.2. Horní Chodsko	10
2.3. Dolní Chodsko	10
3. HISTORIE CHODSKÉ HUDBY	11
3.1 Dudácká muzika do konce druhé světové války.....	11
3.1.1. Ludvík Kuba	12
3.1.2. Otakar Zich	13
3.2. Dudácká muzika na přelomu 19. a 20. století.....	14
3.2.1. Josef Nejdli	14
3.2.2. Svačinova dudácká muzika	16
3.2.3. Rudolf Svačina	17
3.2.4. Stanislav Svačina.....	17
3.2.5. Oldřich Královec	20
3.2.6. Bratři Frizholzovi.....	20
3.2.7. Bohumil Kraus.....	21
3.3. Dudácká muzika po konci druhé světové války	22
3.3.1. Jiří Kajer	23
3.3.2. Jakub Jahn	24
3.4. Dudácká muzika od poloviny 50. let	25
3.4.1. Antonín Konrády	26
3.4.2. Vladimír Baier	26
3.5. Muziky zachovávající chodskou tradici v dnešních dnech.....	27
3.5.1. Chodský soubor Mrákov	27
3.5.2. Konrádyho dudácká muzika	27

3.5.3.	Národopisný soubor Postřekov.....	28
3.5.4.	Domažlická dudácká muzika.....	28
3.6.	FÚZE CHODSKÉ HUDBY	29
3.6.1.	CHODSKÁ VLNA.....	29
4.	ROZHOVORY.....	30
4.1.	Rozhovor s Kamilem Jindřichem	30
5.2.	Rozhovor s Josefem Kunešem.....	32
5.	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ KE ZJIŠTĚNÍ INFORMOVANOSTI ŠIROKÉ VEŘEJNOSTI O CHODSKÉM FOLKLÓRU.....	36
5.1.	Cíl výzkumu.....	36
5.2.	Charakteristika výzkumného vzorku	36
5.3.	Metody výzkumu	37
5.3.1.	Dotazník	37
5.4.	Interpretace výsledků výzkumu	37
5.5.	Dílčí závěry z dotazníkového šetření.....	43
6.	INSTITUTE UDRŽUJÍCÍ CHODSKÝ FOLKLÓR.....	44
6.1.	Muzeum Chodska	44
6.2.	Muzeum Jindřicha Jindřicha	44
6.3.	Galerie bratří Špillarů	44
6.4.	Chodský hrad	44
7.	ZÁVĚR.....	46
8.	RESUMÉ.....	48
9.	SEZNAM GRAFŮ.....	49
10.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
11.	SEZNAM PŘÍLOH	52

1. ÚVOD

Chodsko – region, kde se snoubí úžasné šumavské scenérie, temperament lidí, krásné kroje, nezvyklé tradice, nekonvenční hudební nástroje a písně, jež jsou odlišné od všech ostatních. Oblast, jež soustřeďuje známé chodské vesnice kolem Domažlic, je možná malá rozlohou, ale za to je více než bohatá na folklór. Ve vesnicích, jakými jsou Postřekov, Mrákov, Tlumačov, Klenčí pod Čerchovem, Draženov, Chodská Lhota, Pocinovice a mnoho dalších se rodily legendy chodské hudby, které byly zmapovány již v mnoha publikacích, avšak nikde není k dostání ucelená publikace, pojednávající o chodské hudbě od samotného počátku až do současnosti.

Ve své bakalářské práci s názvem „Lidová hudba na Chodsku“ bych se rád zaměřil na shromáždění informací o dudáckých muzikách, o význačných osobnostech chodské lidové hudby v historii i v současnosti. Dále bych rád prostřednictvím dotazníkového výzkumu zmapoval, jak chodská hudba „žije“ v současnosti. Také bych se rád zjišťovací metodou rozhovoru zaměřil na erudovaného pracovníka, jenž se aktivně podílí na tvorbě kulturně-hudebního programu na Domažlicku. Kromě vypůjčené literatury z knihoven také chci využít literaturu od své tety, která mě také zásobuje chodskými zpěvníky a fotografiemi s chodskou tematikou.

Toto téma jsem si pro svou bakalářskou práci zvolil také proto, že k lidové hudbě mám náklonnost od dětství. To jsem prožil v malé vesnici na Šumavě, která do chodských vesnic nespadá, ale některé zvyky se tam – podobně jako na Chodsku - dodržovaly a dodržují dodnes. Určitě díky mé babičce, která mi zpívala nejen chodské písně už od kolébky, jsem měl k folklóru vždy velice kladný vztah. Pamatuji si, že při každé větší sešlosti, kdy mimochodem voněly úžasné chodské koláče, či chodský báč, se zpívalo napříč šumavskými dechovkami a vždy došlo i na písně z Chodska. To, co mě na vesnicích Chodska vždy fascinovalo, je, jak si místní lidé dokáží zachovat tradice, které se ve městech stávají vzácností. A je velice dobře, že díky záslužné práci lidí, kteří se v sektoru folklóru snaží, seč jim síly stačí, máme dnes možnost navštívit například Chodské slavnosti, které jsou chodskému folklóru ve všech jeho podobách doslova zasvěcené.

2. CHODSKO – ZEMĚPISNÉ ZAŘAZENÍ

„Chodskem rozumíme dnes pohraniční oblast při rozmezí Českého Lesa a Šumavy, která náleží Plzeňskému kraji. Naše publikace popisuje především dnešní Chodsko, t. j. oblast s Domažlicemi a jedenácti historickými chodskými obcemi, k nimž patří (od západu k východu): Postřekov, Klenčí pod Čerchovem, Chodov, Újezd, Draženov, Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Chodská Lhota a Pocinovice. Tyto obce leží vesměs v okrese Domažlice.“¹

Chodsko se dělí na horní, dolní a královské město Domažlice V dolním Chodsku dominuje zejména obec Mrákov, Koloveč a Staňkov. V horním V Chodsku se vyjímá obec Horšovský Týn, Postřekov, Klenčí pod Čerchovem.

2.1. Obecně o Chodsku

O tom, kde se Chodové „vzali“, kdy tomu tak bylo a podobné otázky nám zůstanou asi zatajeny navždy, avšak první důkaz pochází ze 14. století. Tato informace je z Dalimilovy kroniky, kde je zaznamenáno, že Břetislav I. zvítězil v bitvě nad Jindřichem III. Chodové se dle svědectví zápisu měli postarat o zneprístupnění stezek, po kterých by údajně mohl přijít nepřítel. Na Chodsku se tenkrát vyskytovalo na tři stovky rodin, které byly rozmístěny v jedenácti vesnicích. Jejich úkolem bylo střežit hranice, kontrolovat přesné vyznačení hranic, včas upozornit na případné nebezpečí. Tato služba jim umožnila na dvacet čtyři privilegií, jež je osvobozovaly od roboty. Od šestnáctého století se situace začala měnit, pro Chody k horšímu. Krví poskvrněný vrah mezi Němci a Čechy se začal urovnávat a Chodové, jež chránili hranici, už nebyli tolik zapotřebí. Po bitvě na Bílé Hoře se Chodsko ocitlo v moci potomka z rodu Lamingenů z Albenreuthu, který je široké veřejnosti znám jako Lomikar. Ten díky své nenasytnosti a krutosti vzal Chodům všech dvacet čtyři privilegií a brzy „si zahrával“ s chodskou náturou. Tento konflikt skončil až u soudu, který Chodové prohráli kvůli své negramotnosti. To byl podnět k rebeliím, v jejichž čele stál Jan Sladký Kozina. A podle pověsti Aloise Jiráska pronesl fatální větu, těsně než

¹HOLUB, Dalibor, Antonín ČERNÝ, Antonín KRITZNER a Milada PUČELÍKOVÁ. *Chodsko*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, s. 3.

byl popraven (28. listopadu 1695): „Lomikare, Lomikare, zvu tě na boží súd!“ Tento výrok však není doložen. A stalo se tak 2. listopadu 1696 - Lomikar umírá. Tato pověst, jež je českému národu dobře známa, vylíčila Chody jako statečné a temperamentní bytosti.

Dříve než rozvedu fakta o velice specifickém regionu, jakým Chodsko bezesporu je, rád bych nastínil situaci v širším pojetí – lidové hudby na Plzeňsku.

Zdroje české lidové hudby, přibližně z let 1850-1980, jsou chápány jako jedna ze složek západní instrumentální hudby. Typickým prvkem je pak hojně se vyskytující durový tónorod. Z lidových písní Plzeňska je cítit, že inspiraci čerpá z melodiky barokní hudby, předklasické a klasické hudby, či hudby světské. Jedním z pozůstatků je například zrod některých písní na oslavu svátků církevního kalendáře. Další neméně důležitou součástí tehdejší hudební kultury byli kantoři z venkova, kteří kromě dohledu nad provozováním hudby na kůru (kůr=vyvýšená, zpravidla zděná a podklenutá, někdy však pouze dřevěná konstrukce v zadní části kostela, určená pro varhany, pěvecký sbor, hudebníky) zajišťovali hudební složku na tanečních zábavách, účinkovali jako aktivní hráči ve šlechtických kapelách, které bylo možno slyšet i ve velkých kláštorech plzeňského kraje, jakými jsou Chotěšovský a Plaský. I přes bohaté prameny je ovšem složité vysledovat kořeny písní. V rámci plzeňského kraje je jediným vodítkem text písně, jež se zmiňuje o budovách, zaměstnávání obyvatel, atd. Témata písní měla motivy vojenské, svatební, pracovní, masopustní, dožínkové, májové, duchovní, škádlivky (=typ říkadla - krátká báseň s jednoduchým a výrazným rytmem, žánr – hlavně dětská poezie), pijácké písně. Dokladem bohaté hudební historie je, že v současné době archivy uchovávají na 8 tisíc písní z 19. -20 století. Je však nutné mít na paměti, že tehdejší „hranice“ okresů nejsou totožní s těmi dnešními. Tehdy rozsah území určovaly přibližně hranice panství. Toto „staré“ dělení bylo aktuální až do pol. 19. století s výjimkou jednoho území – Chodska. Název je odvozen od tehdejších obyvatelů – Chodů. Kromě příslušnosti k určitým hospodářským celkům a charakteru krajiny je důležitým aspektem také germanizace. Tento fakt jen posílil češství a Češi o to více začali vyhraňovat charakter českého lidového umění.²

² VEJVODA, Zdeněk. *Plzeňsko v lidové písni: antologie historických zápisů hudebního folkloru 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Folkorní sdružení České republiky, 2011. ISBN 9788090493735. HOLUB, Dalibor, Antonín ČERNÝ, Antonín KRITZNER a Milada PUČELÍKOVÁ. *Chodsko*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, s. 3-19.

2.2. Horní Chodsko

V horním V Chodsku se vyjímá obec Horšovský Týn, Postřekov, Klenčí pod Čerchovem. Horní Chodsko je oproti dolnímu podstatně chudší, a to i z hlediska zemědělského. To byl zřejmě důvod, proč se tamější lidé rozhodli více věnovat řemeslu, jako například práci s keramikou, „komínařině“ apod. Typickou oslavou zde byl například Postřekovský masopust. Kroj je zde poněkud chudší - tím mám na mysli zejména zdobení kroje. Typický chodský koláč z horního Chodska je také co do kvantity tvarohu (tehdy drahá surovina) méně zdořen.

2.3. Dolní Chodsko

V dolním Chodsku dominuje zejména obec Mrákov, Koloveč a Staňkov. Dolní Chodsko bylo v minulosti oproti hornímu Chodsku daleko více bohatší a byla zde lepší půda. Daleko více se zde zdobily kroje a na koláče se dávalo více „mazání“ (hlavně tvarohu).

Tyto aspekty jsou ovšem jen malým rozdílem mezi těmito oblastmi.

3. HISTORIE CHODSKÉ HUDBY

3.1 Dudácká muzika do konce druhé světové války

Informací z 19. století se přespříliš nedochovalo. První zmínka je z okolí Staňkova, kde se tradovalo o Janu Klementovi, pod pseudonymem „Hondza Židouc“, že po boku neznámého houslisty hráli na korunovací císaře Ferdinanta v roce 1836 v Praze.

Druhým, ne zcela jasným svědectvím, je obraz, jež ztvárňuje svatební pochod. Je dílem Antonína Weningera z roku 1838 a jmenuje se Swatba sedlska wokoli města Domažlického. V popředí průvodu tancují dva sedláci a za nimi pochodují dudák s houslistou. Z obrazu je patrné, že nafukovací dudy, jenž mají bordurovou i melodickou píšťalu a housle, jsou nezkrácené a nepřevázané.

Další svědectví podává Božena Němcová – zejména ze zmínek v „Obrázcích z okolí Domažlického“, kde líčí, že každá důležitá životní událost (svatba, veselice, křtiny, ...) byla doprovázena hudbou, provozovanou dudákem a houslistou. Sama Božena Němcová v Domažlicích pobývala v rozmezí let 1845-1847.

„Do pobytu domažlického padá posléze také počátek povídek [Němcová]-vé. Rozhodný motiv k nim vyšel opět od Čejky, jenž neschvaluje pouhé mechanické činnosti sběrací a popisné, pobízela [Němcová]-vou k samostatnému románu a povídce po vzoru G. Sandové. [Němcová] jala se přemýšlet, jak by splnila úkol, a již v Domažlicích napsala první pokus samostatnější povídky Obrázek vesnický (1846-47) a počala psát Karlu (vyd. v »Perlách čes.« 1855). V létě r. 1847 Němec přeložen do něm. Všerub, ježto prý choť jeho bouří lid. Tam již na jaře r. 1848 stihla [Němcová]-vou zpráva o světodějném hnutí, jež r. 1848 zachvátilo znenáhla celou Evropu a také Čechy. V prvním nadšení chopila se péra a psala Selskou politiku (»Čes. Včela« 8. dub. 1848) ku poučení lidu o nové svobodě, konstituci atd. Posléze, zaslechnuvši o bouřích pražských, zmítána radostí a strachem, [Němcová] nevydržela to déle doma i zajela do Prahy. Plna bolestí, zklamání, hněvu nad tím, co viděla v Praze, a obav o existenci mužovu vrátila se v pol. června do Všerub.“³

³ Životopis Boženy Němcové – Ottova encyklopedie. Muzeum Boženy Němcové [online]. [cit. 2013-12-19]. Dostupné z: <http://www.muzeumbn.cz/ency-otto/>

Ve Všerubech byl velmi uznávaným hudebníkem Jan Konopa, pod pseudonymem „Hondza Koubouc“, jehož strýc se shodou okolností osobně znal s Boženou Němcovou. „Hondza“ byl od útlého dětství slepý a to možná zapříčinilo, že v hudbě hledal útěchu jako kompenzaci svého handicapu. Ovládal hru nejen na housle, ale i lesní roh, varhany. Obživu mu kromě aktivního vystupování obstarávala i výuka.

Jan Konopa byl často vídán po boku Jana Dufka, přezdívaného „Pajtáš“. Ten byl hráčem na nafukovací dudy. Společně tvořili velice oblíbené a známé duo.

Právě dvojice muzikantů – dudák a houslista - byla nejčastější hudební formace té doby. Dudáci byli nazýváni „puklaři“ a houslisti „pjisakči“. Větší hudební tělesa ovšem nebyla tak často vídaným jevem jako právě dua. Nezodpovězeno otázkou jsou ale informace týkající se například variací na lidové písně či improvizací. Ani dobový tisk nám nepodává žádné konkrétní informace, týkající se této problematiky. To co nám ale tehdejší tisk prozradí, jsou jména hudebníků, kteří vystoupili při nejrůznějších příležitostech. Například Jan Dekr (přezdívaný „Tůmák“) hrající na dudy, vystupoval po boku Matěje Soukupa (přezdívaného „Mordežula“). Tito pánové byli zpopularizováni v novinách zvláště v souvislosti s účinkováním na Vavřínecké pouti.

3.1.1. Ludvík Kuba

Důležitým mezníkem, jež se vztahuje k zaznamenání počtu skladeb, instrumentace, zda-li jde o skladby se zpěvem, uvedení konkrétních jmen hudebníků a jiných velice zajímavých informací, jsou záznamy Ludvíka Kuby. Jeho pátrání po lidových písních a následné zapisování můžeme směle označit jako víc než úspěšné. Zde bych rád promítl některá konkrétní čísla. Po jednom měsíci intenzivní práce se dochovalo 502 písní a 55 instrumentálních skladeb. Na základě tohoto nashromážděného materiálu se tehdy uveřejnilo 15 písní v celku „Česká dudácká hudba“ a na 30 skladeb v celku „Česká muzika na Domažlicku“. Ke zrealizování těchto 45 skladeb byli významnou pomocí zejména tito muzikanti: Jan Dufek, Josef Koukol, Josef Pelnář, Jan Hrubý, Jakub Zahoř, Wolfgang Šteffek, Jan Kobes, Jan Blacký, Josef Nejd. V tomto výčtu hudebníků lze nalézt i velice kvalitní hráče. Například Jan Dufek „Kameníček“ s Janem Dufkem „Salkou“ se po velikém úspěchu v Praze spojili ještě s jedním výtečným klarinetistou Josefem Vaněčkem

(„Koničkem“) a vystoupili v Praze na oslavách věnované padesáti letům od zrušení nevolnictví.

Dle svědectví Jaroslava Markla Ludvík Kuba využil pro tuto práci muzikanty: „Hančla“ (Josefa Nejdla), jenž pocházel ze Zahořan a hrál na dudy, Pjíškače (Jana Blackého), který pocházel z Bozdíže a taktéž hrál na dudy, Jana Kobeše, dudáka z Domažlic, Bolfika (Wolfganga Šteffeka) hrajícího na dudy, pocházel z Újezda, Drancala (Jakuba Zahořana), houslistu z obce Díly, Mydláka (Josefa Pelnáře), houslistu pocházejícího z Luženic, Bolfíčka (Josefa Koukola), klarinetistu, konkrétně hrajícího na Es klarinet, z obce Újezd a již výše zmiňovaného Salku (Jan Dufek), což byl výborný hráč na Es klarinet a rodák z Prapoříště. Tento výčet hudebníků lze označit za špičku, která byla v té době na Domažlicku byla k vidění.

3.1.2. Otakar Zich

Další v pořadí je PhDr. Otakar Zich (25. 3. 1879 Městec Králové-9. 7. 1934 Praha). Ten se kromě aktivního vyučování na gymnáziu v Domažlicích věnoval sběru folklóru (kolem jednoho tisíce nářevů, včetně variací), tanců, ale zejména pak rytmickému a melodickému chápání písní Chodských písní a tanců. Vysvětlil i jednotlivé vztahy deklamace⁴. Výsledek jeho bádání promítl i ve své knize „Píseň a tanec do kolečka na Chodsku“, a zároveň byl i pisatelem v „Českém lidu“, kde se jeho studie v krátkých rubrikách objevovaly pod názvem „Píseň a tanec do kolečka na Chodsku“:

„Časopis založený již v roce 1891 představuje vědeckou platformu pro metodicky i tematicky různě orientované proudy etnologického studia. Obsahově věrně odráží stav a paradigmatický vývoj etnologie a příbuzných oborů v České republice a v současnosti pokrývá spektrum disciplín od vlastivědně orientovaného národopisu, slovesné, hudební a taneční folkloristiky, etnomuzikologie, historické etnologie, historické antropologie, archeologie, lingvistiky až po studie z tzv. evropské etnologie či kulturní/sociální antropologie.“⁵

⁴ Deklamace = ž. 1, přednášení, přednes, recitace 2. hanl. Plané mluvení, krasořečnění 3. hud. melodický ↓ a rytmický ↓ soulad mezi nářevem a zpívaným textem, melodické a rytmické vystižení přízvuku a a délky mluveného slova nářevem. (SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. KLIMEŠ, Lumír. SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 95.)

⁵ Český lid: Etnologický časopis. [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://ceskylid.avcr.cz/index.php/ceskylid>

Z této doby byl velice vyhledávaným a úspěšným hudebník žák Jana Blackého alias „Pjískače“ Josef Pelnář. Tento hudebník pod pseudonymem „Mydlák“ patří mezi nejúspěšnější houslisty.

3.2. Dudácká muzika na přelomu 19. a 20. století

Zhruba na pomezí 19. a 20. století se o slovo začal ucházet i takzvaný „B klarinet“. Tento nástroj byl velice oblíbený zejména muzikanty z okolí Záhořan. V Záhořanech byl folklór velice populární až do padesátých let. O to má největší zásluhu především František Šváb, který v Záhořanech sloužil jako učitel 27 let.

Dudák Jan Kupilík, zvaný „Krumlík“ předal pomyslné žezlo v udržování dudácké tradice Matěji Farářovi („Pantofláři“). Tomu se to dařilo až do třicátých let minulého století.

Houslisty a klarinetisty byl značně vyhledáván dudák „Paška“ (Jakub Havel) pocházející ze Sedlic. Ten si v letech 1890-1900 zahrál například s „Bolfičkem“ (Josefem Koukolem), výborným Es klarinetistou, či skvělým houslistou „Mydlákem“ (Josefem Pelnářem). Důkazem kvality je i fakt, že tato sestava se roku 1894 předvedla na „Chodském večeru“ v Praze. Toto trio (či jen „Pašku“) doplňoval občasně houslista „Švec z vovčina“ – Josef Konáš.

Zajímavostí je, že i v této době nalzáme v okolí Domažlic potulné hudebníky. Jedním z nejslavnějších byl „Hančl“ – Josef Nejd. K němu se při jeho toulkách přidávali další hráči na klarinet a housle.

3.2.1. Josef Nejd

Josef Nejd, který pocházel z Mrákova, pocházel z rodiny listonoše a zedníka Adama Nejdla. Ten se zároveň věnoval i písmáctví. Pocházeli z rodu, který byl známý svým tanečně-hudebními vloh. Na Chodsku v této době měla většina chalup jmennou přezdívku, ale v chalupě Nejdů se říkalo „ve vile“. Podnět k tomuto názvu vznikl pravděpodobně v roce 1927, kdy paní Roubalová si nechala postavit stavení. Ovšem její požadavky byly, že nechce ani mařtal a ani stodolu. To vysvětluje tento název tohoto stavení. Zpět ale k Josefu Nejdovi. Ten byl vůdčí postavou národopisné skupiny

v Mrákově. Zároveň byl významnou osobností každoročních hujt a Chodských slavností, kde měl svoje pořady. A ač se mu to nadmíru dařilo, přesto se mu jeho strhující vyprávění nikdy nestalo obživou. Josef Nejdls byl zároveň velmi veselý člověk, který rád bavil své publikum, což dokazuje jeho následující hláška: „*To byly zase Vánoce. Ženě sem koupil pod stromeček dřeváky, aby nám to doma konečně klapalo! Jináč byl kapr na černo, babička na měkko a děda namol.*“⁶

Přibližně v období dvacátých až třicátých let začaly orchestry složené z dechových nástrojů vytlačovat malá uskupení, o kterých je psáno výše. Na rozdíl od „malých selckých muzik“, které se skládaly především z dudáka a houslisty, dechové orchestry čítaly až na devět hráčů. V této době se malé, o dost tradičnější hudební formace vztahovaly vždy na jednu osobnost. Uvedu zde několik vůdčích postav, okolo kterých se hemžili další hudebníci: Josef Pelnář, Josef Mikeš, Jakub Havel, Jan Kobes, Matěj Farář, Jan Chmelíř.

V roce 1926 se v kronice z Postřekova objevil zápis, že na „Chodských dnech“ bylo k vidění několik hudebních formací z Chodska. Akce se konala na Střelnici a ke každé skupině hráčů se připojila jedna z dudáckých muzik.

Díky rozmachu začínajících analogových fotoaparátů, se z této doby dochovalo několik expozic, o které lze opřít některá fakta. Tak například v roce 1921 vznikl snímek, který zvčnil tyto muzikanty: Františka Wimmera, hráče na B klarinet, dudáka Jana Kobese, Josefa Pelnáře muzikanta hrajícího na housle, Jakuba Kupilíka hráče na Es klarinet. Snímek dle svědectví prvně zmiňovaného, Františka Wimmera, vznikl na oslavě narozenin Aloise Jiráska.

Na předchozích stranách je vidno, že některá jména hudebníků se často opakují. To je dáno hned několika vlivy – přestěhováním muzikanta, nemocí, rozbitým hudebním nástrojem, antipatií mezi určitými hudebníky či k lidem žijící v nějaké vesnici, kde měla muzika vystupovat, případně pracovní vyčerpání. To je zřejmě důvod, proč nenalzáme z této doby žádnou pevnou sestavu hráčů, kteří by vždy vystupovali ve stejném složení. Avšak instrumentální složení, či početnost hudebníků zůstává zachována.

⁶ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenuté postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 105-106. ISBN 80-85042-00-2.

3.2.2. Svačinova dudácká muzika

V tomto směru bylo revoluční až dudácké uskupení bratrů Svačinových – Svačinova dudácká muzika z Domažlic. Po zdárném ukončení učitelských studií v Praze se každý z bratrů začal věnovat jinému hudebnímu nástroji. Starší z bratrů Svačinových Stanislav upřednostnil dudy a mladší Rudolf housle. Společně vybírali pro svou muziku velice prestižní hudebníky. První koncert byl uskutečněn v roce 1917 v Praze a konec pravidelného vystupování je spjat s rokem 1950.

Pokud bych měl zdůraznit nejlepší hráče ve Svačinově dudácké muzice, byli by to tito:

- Leopold Cibulka – hráč na B klarinet z Domažlic
- František Cibulka – hráč na B klarinet z Domažlic
- Jan Kozina – zvaný „Kolář“ – hráč na B klarinet z Domažlic
- Josef Pivoňka – zvaný „Polák“ – hráč na B klarinet ze Záhořan
- František Wimmer – hráč na B klarinet z Domažlic
- Martin Konop – zvaný „Klouzar“ – hráč na Es klarinet ze Smolova
- Jan Mestl – hráč na Es klarinet ze Staňkova
- Josef Bauer – hráč na Es klarinet z Domažlic
- Josef Praštil – zvaný „Bachňák“ hráč na Es Klarinet ze Záhořan
- Karel Bozděch zvaný Kryjčírák na Es klarinet z Kanic
- Bohumil Kraus – hráč na dudy
- Jakub Jahn – zvaný „Karásek“, hráč na dudy”

Samozřejmě, že aktivně se podíleli i bratři Svačinovi. Po celou dobu doprovázel mladší Rudolf na housle a starší Stanislav na dudy. Hlavou celé muziky byl druhý zmiňovaný Rudolf Svačina.

3.2.3. Rudolf Svačina

Rudolf Svačina pocházel z Domažlic, bydlel v posledním stavení na konci Erbenovy ulice. Narodil se 24.2.1900 v Kolovči, nedaleko Domažlic a žil necelých 98 let. Jeho život nebyl vůbec lehký. Datum jeho života nám napovídá, že jeho život zapadá nešťastně do období války a nástupu tvrdého komunistického režimu. Jeho život ve válce je spojen s Terezínem, kde zachraňoval životy jako rozdělovač chleba. Koncentrační tábor přežil a po 1306 dnech byl propuštěn. Na počátku roku 1948 se aktivně podílel na protestaci proti rezoluci na sjezdu závodních rad. A bohužel jeho „jánošíkovská“ povaha a pevné vlastenectví zapříčinilo, že se nikdy nepodvolil ideologii vládnoucí garnitury. To mělo za následek 41 let tvrdého života. Na počátku osmašedesátého roku se vůdčí postavy Domažlicka dohodly na návštěvě u A. Dubčka. Taktéž se usnesly, že by na návštěvu bylo dobré pozvat i Rudolfa Svačinu. Ten po nějaký čas váhal, ale nakonec pozvání přijal. A ačkoli během návštěvy nevyvíjel žádnou aktivitu (na rozdíl od představitelů vedení Domažlicka, kteří dávali najevo nesmírnou spokojenost s jeho politickým fungováním), v momentě kdy se dostal Gustav Husák k moci a bylo po okupaci, byla vznešena stížnost na Rudolfa Svačinu, že to byl on, kdo byl v čele delegace. Ačkoli ve vyšších vrstvách ho štěstěna neprovázela, v kruhu obyčejných lidí si vysloužil patřičné uznání. Na počátku devadesátých let vyšla jeho kniha „Dudáci a dudácká muzika na Chodsku“. Jen pro informaci, mezi jeho ctitele a obdivovatele patřili Ladislav Stehlík, Milada Horáková, Pavel Svatý či Edvard Beneš. Jejich slova obdivu jsou dodnes zachována tomuto dobrodinci - dobrodinci, který se věnoval, folkloristice, hře na housle, pedagogice, nakladatelství a dozajista je i ikonou Chodska.⁷

3.2.4. Stanislav Svačina

Starší z bratrů Svačinových Stanislav spatřil světlo světa 27. května roku 1898 a zemřel 10. února roku 1992. V úvodu tohoto odstavce bych rád citoval známou píseň z jeho tvorby, tzv. „darebnou“:

„Šel dráteník po silnici, selka na něj volala,

aby jí šel zadrátovat hrnec s dvěma uchama.

⁷ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenuté postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 11-14. ISBN 80-85042-00-2.

*On jí na to odpověděl, že má na to slabej drát,
ale za ním že jde jeho kamarád, ten že ho má akorát.*

*Drátovali půl hodiny, drátovali hodinu
až jí při tom rozdrátoval její černou ofinu.⁸*

Stanislav Svačina, stejně jako jeho mladší bratr, byl zřejmě ztělesněním dobroty, zdravého selského rozumu, spravedlivosti, smyslu pro humor. Zejména životy obou bratrů byly pevně spjaty s chodskými tradicemi. Z nejúspěšnějších písní můžeme zmínit například výše citovaný Šel dráteník po silnici, Nad Močerady, Bul bych já to chlap, Pojed' Janku. Nejlépe se prý dle svědectví Zdeňka Bláhy cítili mezi obyčejnými lidmi, kteří ctili nepsaná pravidla morální čistoty, pravdy a píle. Zdeněk Bláha byl i člověkem, který pronesl řeč na Stanislavově pohřbu.⁹

Za pokrokový a revoluční lze označit i nápad na zvěčnění skladeb na čtyři dlouhohrající desky. Projekt odstartoval roku 1968 pod jménem „Antologie chodské lidové hudby“. Dohled nad celou věcí měl opět Rudolf Svačina, který shromáždil hudebníky, s kterými hrával. Na deskách se podíleli tito hudebníci: Stanislav Svačina na dudy, Josef Bauer na Es klarinet, Bohumil Kalous na B klarinet a samozřejmě i Rudolf Svačina na dudy.

Souběžně s fungováním Svačinovo spolku fungovala i tzv. „Chodská družina“. Ta vznikla roku 1926 a seskupovala mladé nadšence o lidovou hudbu.

Dalším průlomovým okamžikem jsou třicátá léta minulého století, kdy bylo díky Československé akademii věd a umění nahráno 446 zvukových záznamů lidové hudby. Z toho připadá na Chodskou hudbu jedna třičtvrtěhodinka. Zajímavostí je i samotný hudební nosič - tím byly francouzské desky Pathé s průměrem 25 centimetrů a rychlostí otáčení 78.

Další velké nahrávání zaznamenáváme v roce 1933, kdy opět Československá akademie věd a umění díky spolupráci s Radiojournalem Praha dala život devíti deskám, které

⁸ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 31. ISBN 80-85042-00-2.

⁹ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 29-31. ISBN 80-85042-00-2.

zaznamenávaly chodskou svatbu. Zde se setkáváme i s další významnou osobností, a to Jindřichem Jindřichem, který se díky schopnostem organizátorským a uměleckým významně podílel na celém projektu. Nahrávání chodské svatby proběhlo ve vesnici Postřekov, známé obci v chodských dějinách. Na zrealizování tohoto projektu se podíleli tito umělci: Jakub Kupilík na Es klarinet, dudák Jakub Havel a houslista Josef Pelnář.

Projekt nahrávání chodské svatby mělo i další odezvu, a to v podobě založení národopisné skupiny. Za vznik tohoto spolku velkou měrou vděčí „Sdružení chodského národopisu“, a neméně i Jindřichu Šimonovi Baarovi. Díky jeho mravenčí píli v oblasti národopisecké, se obecenstvo dočkalo nejednoho tradičního chodského vystoupení.

„Jindřich Šimon Baar je autorem próz z chodského prostředí, básník, sběratel pohádek. S hlubokou znalostí rodného kraje vytvořil ve svých prózách národopisný obraz Chodska.

Jindřich Šimon Baar pocházel ze selského rodu. Základní školu navštěvoval v Klenčí, gymnázium v Domažlicích. Chtěl studovat filozofii, ale vzhledem ke špatné finanční situaci rodiny vstoupil roku 1888 na pražskou bohosloveckou fakultu, kde přispíval do studentských časopisů.

V roce 1892 byl Baar vysvěcen na kněze a potom působil na různých místech v Čechách. Roku 1899 byl jmenován farářem v Klobukách u Slaného, ale po deseti letech se vrátil jako farář do Ořechu u Prahy.

V 90. letech 19. století se Baar připojil k hnutí Katolické moderny a pravidelně přispíval do časopisu Nový život. Podnikl několik cest po Čechách a střední Evropě.

Jako kněz Baar bezúspěšně usiloval o reformu církevních řádů. Roku 1919 se dal penzionovat a závěr života strávil v rodném Klenčí. “¹⁰

V 30. letech zaznamenáváme v Postřekově vznik nové kapely, což s největší pravděpodobností zapříčinil fakt, že na nahrávce postřekovské svatby hráli hudebníci, kteří z Postřekova nepocházeli ani zde nepobývali. Proto František Schürer, Josef Kuželka, Jiří Lang a Antonín Kuželka založili svou dudáckou „organizaci“. Ovšem toto uskupení

¹⁰ Jindřich Šimon Baar: Životopis. In: *Www.spisovatele.cz* [online]. [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/jindrich-simon-baar>

nemělo dlouhého trvání, poněvadž brzy na to pedagog Jiří Kajer založil vlastní dudáckou kapelu. Hudebníky byly Oldřich Královec, Jiří a Karel Frischholzovi a Josef März.

3.2.5. Oldřich Královec

První zmíněný Oldřich Královec je doslova ikonou Postřekova. Narodil se zde roku 1915 a zemřel v roce 1976. Je znám především jako zpěvák, hráč na housle, výborný tanečník a humorista. Kromě jeho nespornému talentu se na jeho hudebním vzestupu podílel i jeho pedagog Jiří Kajer, u kterého po skončení studií začal hrát jako houdek a zpěvák. Ačkoli byl na Postřekov velmi citově vázán, odešel za živobytím do Prahy, kde dokonce dostal nabídku jako zpěvák v Československém státním souboru písní a tanců. V Praze se seznámil s Jaroslavem Kramaříkem a bok po boku vystupovali na přednáškách vztahujících se k folklóru či se aktivně podíleli na chodských vystoupeních.¹¹

3.2.6. Bratři Frizcholzovi

Bratři Frischholzovi pocházeli z Trhanova. Oba to byli znamenití hráči na klarinet, kteří byli dominantními hráči Kajerovy dudácké muziky. Starší Karel žil mezi lety 1888-1959 a mladší Jiří se narodil 1896 a zemřel 1977. Karel byl hráčem na Es klarinet a Jiří zase ovládal B klarinet. Společně tvořili nerozlučnou dvojici, která byla zvána na kulturní akce po celé republice. Ovšem z výpovědi obou bratrů se jim nejlépe hrálo „doma“ – v malých vískách na Chodsku, a to především v Postřekově. K porozumění jejich tvorby uvedu poslední část básně s názvem „Stesk Chodska“.¹²

„Jako v brázdu pole, oráč zrno seje,

tak náš starej Čerchov, na sjet hořekuje.

Hdyž tak vopuštěnyj v šedej mrak se halí,

pročpa ste nás enom, pročpa ste nás dali?

Dyk ty naše háje, samý pjísně buly,

¹¹ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 78-80. ISBN 80-85042-00-2.

¹² BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 32-35. ISBN 80-85042-00-2.

íčko zabrali je, proti naší vůli.

Muj Bože mjilyj, bulo to tak hezký,

*nevemou nám nihdyž – naše pjísně český!*¹³

V rozmezí 30. - 40. let fungovalo v okolí Staňkovska významné dudácké uskupení Josefa Štengla. Kromě Josefa Štengla, který se aktivně činil jako hráč na dudy, se zde objevují i další jména jako například houslista Jiří Mestl, B klarinetista František Mestl a Es klarinetista Václav Kozel.

Zrůdné dopady druhé světové války byly katastrofální, ale díky některým hrdinným Chodům byla lidem vrácena naděje. Bohužel ne vždy to dopadlo šťastně – jako například v případě v muzice Jaroslava Kramaříka. Krátce po vzniku v roce 1941 (po atentátu Reinharda Heydricha) se totiž uskupení rozpadlo z důvodu vypsání zatykače na dva hudebníky.

3.2.7. Bohumil Kraus

Další osobností, která dodávala národu naději a navracela pocit vlastenectví, byl Bohumil Kraus. Tento velikán se může pyšnit titulem „Král českých dudáků“. Ten se ke svému postu dopracoval roční soutěží, kterou pořádal rozhlas Praha. Narodil se v roce 1908 v Kanicích a zemřel roku 1986. Z dopisů, které Bohumil Kraus psal Zdeňkovi Bláhovi lze vycítit, že byl velice komediální povahy a svým vtipem dokázal bavit své okolí. Ono předurčení, že by mohl být dobrým dudákem, zajišťovali geny – bratři Svačínovi byli totiž jeho bratřenci. Starší z bratrů Svačinových – Stanislav ho už v raném věku seznámil s pravidly hry na dudy. Jeho první vlastní dudy byly ještě nafukovací, které mu koupil otec od Němce Georga Knodla, ty mu zprovoznil a naladil Šteffek z Újezda. Dalším vzorem a zároveň kantorem mu byl pan Havel, zvaný Prdelka, dále jeho muzikantský kumšt rozvíjel pan Bartovský – to bylo v Plzni při studiu učitelského ústavu. Ten v mladém studentovi objevil nejen velký potenciál ve hře na dudy, ale také talent v kreslení. Krátce hrál i s bratřenci Svačinovými, ale naneštěstí to bylo v době rozmachu fašistických vojsk, kdy byl zajat Rudolf, a tak se kapela rozpadla. Podobně jako i pro ostatní chodské muzikanty,

¹³ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 35. ISBN 80-85042-00-2.

tak i pro něj konec války neznamenal konec utrpení. Byl odsouzen kvůli tomu, že prý nesouhlasí s ideami vládnoucího systému, a proto je nepřipustné, aby vychovával mladé žáky. Nadále pracoval jako dělník při stavění asfaltových cest, což bylo pravděpodobně příčinou jeho vážné nemoci.¹⁴

3.3. Dudácká muzika po konci druhé světové války

Obrovský BOOM nastává krátce po konci druhé světové války, kdy tóny chodských písní působí na šrámy lidské psychiky jako zázračný lék. Prvním větším vystoupením byly oslavy v Domažlicích, konané v květnu roku 1945. Zde dominovala především Svačinova dudácká muzika. Na každoroční pouti, která se v Domažlicích koná v srpnu, své kvality předvedla Kajerova muzika. S jistým „prvenstvím“ přišla Tomajerova muzika. Ti se rozhodli posílit svoje instrumentální složení posílit o kontrabas. I když o to mohla mít zásluhu i národopisná skupina, která pocházela z Klenčí pod Čerchovem, se kterou „Tomajerci“ velice často spolupracovali. V muzice hráli František Halada - B klarinetista ze Kdyně, Bohumil Ludvík - kdyňský houslista, František Schamberger – kontrabasista pocházející z Prapoříště, taktéž z Prapoříště pocházel i houslista Jan Pekhardt, dudák ze Kdyně – Karel Polanský. V neposlední řadě samozřejmě nesmím opomenout Michala a Jana Tomajerů ze Kdyně. Starší Michal hrál na Es klarinet a mladší Jan na housle. Několikrát si toto hudební těleso bylo možno zaslechnout na koncertech Jindřicha Jindřicha. Další, tentokrát opravdové prvenství si může zapsat díky Miroslavu Kohoutovi, Miladě Pučelíkové a Rudolfu Svačinovi založení absolutně prvního dětského dudáckého spolku na světě! První sestava čítala tyto členy: Tibor Magrot – B klarinetista z Domažlic, z Domažlic byl taktéž houslista Bohumil Kalous, dudák Václav Cibulka, Es klarinetista František Strnad. Bohužel tato kapela hrála v posledním školním roce základní školy některých chlapců (narodili se všichni přibližně na začátku třicátých let). Náhrada za nové hráče netrvalo dlouho a brzo byla muzika opět kompletní. Tvořili ji B klarinetista Vladimír Baier, Es klarinetista Václav Johánek, po nějaké chvíli se přidal Jiří Baier hrající na housle a Václav Konáš nahradil Bohumila Kalouse, jehož výkony na housle nebyly zrovna

¹⁴ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 36-38 ISBN 80-85042-00-2.

chvályhodné. Konec aktivního vystupování je datován k roku 1950, kdy velký počet hráčů úspěšně složili maturitu. Avšak muzice se podařilo vystupovat například na Vsesokolském sletu v Praze roku 1948. Po tu dobu změnila několikrát vedení. První změnou bylo vedení - to zajišťovalo ČSM gymnázium J. Š. Baara z Domažlic, následně přichází pod křídla ČSM , taktéž z Domažlic. O další vzkříšení se pokouší národopisec Miroslav Kohout po boku Milady Pučelíkové, pracující jako kantorka. Ti se společně rozhodli v Domažlicích sestavit novou muziku, a to především z mladých dělníků. Díky dudákovi Antonínu Konrádymu, který přišel v roce 1951, Vladimíru Baierovi, výbornému Es klarinetistovi a Milanu Hachovi hrající na B klarinet byla kapela velice oblíbenou dudáckou muzikou. Konec je spjat s rokem 1953, kdy byla většina hudebníků nucena odejít povinně na vojnu. Rok před koncem této muziky vznikla díky iniciativě Rudolfa Svačiny kapela, která byla v roce 1953 přejmenována na „Dudáckou muziku okresního domu osvěty Horšovského Týna“. Složená byla z houslisty Karla Langa, dudáků Jaroslava Hvězdy (ten však v roce 1950 se odstěhoval z obce Meclov a taktéž přestal být členem muziky) a Heřmana Menzy, B klarinetisty Václava Davida a Es klarinetisty Václava Špeliny. V průběhu muziky se mění i hráči klarinetů. Vystřídali se zde hráči, jakými byli například Josef Pivoňka, Jan Stodola či František Schejbal. Muzika má díky Svačinově vedení velice dobrou odezvu a je zvána na akce konané ČSM.

3.3.1. Jiří Kajer

Několikrát tu zaznělo jméno „Jiří Kajer“. Rád bych jemu věnoval následující řádky, protože jsem přesvědčen, že jeho jméno zde prostě nesmí chybět! Jeho jméno je často spojováno s obcí Postřekov, což je jedna z nejvýznamnějších lokalit Chodska.

V Postřekově si našel ženu a zaměstnání v místní škole a také zde založil jednu z velmi populárních muzik Chodska. Jiří Kajer se narodil roku 1904 a celých 65 let jeho života byly stěžejní pro folklór Postřekova. Byl to on, kdo společně s Oldřichem Královcem a bratry Frischholzovými, měl zásluhu na zvěčnění nahrávky chodské svatby. Přestali hrát krátce po druhé světové válce, kdy už bohužel mnozí hudebníci nebyli mezi živými. Avšak jejich velice prestižní práce, nasazení pro zachování Postřekovské lidové hudby, natáčení

gramofonových desek, časté vystupování způsobilo, že zůstali „živými“ ještě dlouho poté.¹⁵

Kolem roku 1950 odchází Jiří Kajer do Plzně a kapelu převzali bratři Frischholzovi. Proto se změnil i název muziky na „Frišholcova dudácká muzika“. A i po odchodu Jiřího Kajera se jednalo o velmi prestižní hudební těleso. Nástrojů se ujali nám povětšinou známí pánové. Střídavě na housle nebo B klarinet zvládal hru Josef März, B klarintesta Karel Frischholze (jenž byl po čase nahrazen synem Jiřího Frischholze), který pocházel z Hamru, nedaleké vesnice u Trhanova, houslista František Říha pocházející z Domažlic, na dudy se postupem času vystřídal Jakub Jahn ze Ždanova, poté ho vystřídal domažlický dudák František Wimmer. Od roku 1959 aktivita muziky výrazně upadá. Starší Frischholz musí kvůli celkové stařecké sešlosti muzicírování zanechat a mladší Jiří odchází za prací do Mariánských Lázní. Zbytek hráčů se sice až do počátku sedmdesátých let pokouší o zachování muziky občasným hraním, to se ale neseťkává s větším úspěchem.

Rád bych v následujících řádkách navázal na předchozí řádky a zmínil se o některých osobnostech, jenž dozajista stojí za zmínku.

3.3.2. Jakub Jahn

První z nich je rodák z obce Ždánov, nejen aktivní hráč na dudy, ale i jejich výrobce. Mluvím o Jakobovi Jahnovi. Narodil se roku 1902 a zemřel v roce 1978. Jako mladý se učil na zedníka, ale jeho kreslířský talent společně s touhou hrát v kapele na sebe nenechal dlouho čekat. Díky Adolfu Langrovi dokázal velice rychle rozvíjet hudební myšlení. Chlapci se velice dařilo i v kreativním tvoření ze dřeva, a to už na sebe dlouho nedalo čekat s prvními pokusy s výrobou dud. Na pomoc si ale musel vzít syna s otcem Šteffekových, když se po roce 1950 k muzikám začali přidávat klarinetisti. Hlavním problémem bylo, že ladění v Es dur způsobilo, že společně s dudy laděnými do C dur, popř. G dur byl výsledek více než disharmonický. Ti nejen, že zvětšili otvory píšťal dud, ale také vyměnili systém nafukování dud - náročnější nafukování ústy za měch. Ovšem stále ještě neladily housle, proto bylo za potřebí převázat hmatník výš o malou tercii. Jakub Jahn

¹⁵ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 99-100 ISBN 80-85042-00-2.

vyrobil na padesát krásných nástrojů, neboť výroba „puklů“ je více než náročná disciplína, kde se snoubí řemeslo řezbářské, truhlářské, práce s kůží, práce s plechem. Jakub Jahn kromě výroby dud byl i aktivním hráčem. Vpomáhal ve Staňkovské muzice, v Kdyňské, Postřekovské.¹⁶

3.4. Dudácká muzika od poloviny 50. let

V polovině padesátých let se na scénu dostává Antonín Kondrády z Domažlic a zakládá novou muziku. V prvopočátku sestavy muziky tvořil kromě Antonína Kondrádyho, který hrál na housle společně s bratrem Jakubem Kondrádym, B klarinetista František Pikhart z Domažlic, Es klarinetista František Majer z Domažlic, dudák z Horní Břízy Zdeněk Bláha. Občasně vypomáhal kontrabasista Jaroslav Krček, kterého vystřídal Stanislav Tomala, který v sedmdesátých letech vystřídal i samotného zakladatele Antonína Kondrádyho. V polovině padesátých let se na scéně také objevuje Vladimír Baier jako Es klarinetista a je náhradou za stárnoucího Františka Majera. V stejnou dobu taktéž z kapely odchází druhý z bratrů Kondrádových – Jakub.

Na přelomu padesátých a šedesátých let se v Postřekově zrodilo nové hudební uskupení, jehož instrumentalisty byli B klarinetista, Jan Kuželka přezdívaný „Kubijáček“, který pocházel z Klenčí pod Čerchovem. Další dva hráči pocházeli z Postřekova a oba byli hráči na housle - jednalo se o Štěpána Královce zvaného „Matiják“ a Josefa Kapice, známého pod pseudonymem „Bolfák“. Dalšími byli dudák „Večernák“ Jindřich Šlajs, který pocházel z Postřekova, kontrabasista Jindřich Šimek, zvaný „Krutina“, hráč na housle Karel Kuželka zvaný „Smrž“, B klarinetista Jan Pittner z Postřekova zvaný „Zachar“ a vůdčí osoba celé muziky Es klarinetista Jaroslav Kuželka, zvaný „Bernhonc“. Ovšem prvotní impuls k založení muziky měli na „svědomí“ Vladimír Baier se Zdeňkem Bláhou. Vladimír Baier tehdy fungoval jako metodik okresního Domu osvěty v Domažlicích a Zdeněk Bláha pracoval v Českém rozhlasu v Plzni jako redaktor. Tato muzika je často vidána po boku národopisného postřekovského souboru. Společně zahráli nespočet koncertů, dokonce i několik vystoupení za hranicemi naší republiky, objevili se krátce i ve filmu, byly pořízeny snímky pro rozhlas a televizi.

¹⁶ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 68-69 ISBN 80-85042-00-2.

V předchozím odstavci zazněla jména Antonína Konrádyho a Vladimíra Baiera, jejichž krátké curriculum vitae nesmí v práci o chodské lidové hudbě rozhodně chybět. Nejprve legenda dudáků Chodska – Antonín Konrády.

3.4.1. Antonín Konrády

Antonín Konrády pocházel z rodiny muzikanta, a tak nebylo divu, že mu do vínku bylo dáno nemálo hudebního talentu. Jeho otec Jakub vyráběl kromě „kozlíků“ – dud také flašiny, varhany. Měl tři syny – nejstaršího Jakuba, prostředního Jiřího a nejmladšího Antonína. Jakub se potatil a převzal po tátovi řemeslo, a pokud někdo chtěl v té době dudy vynikající kvality, šel právě za ním. Další v pořadí - Jiří vystudoval pedagogickou fakultu a stal se kantorem. A konečně Antonín - ten ovládal kromě hry na dudy také housle, bicí nástroje a zejména na sklonku života se věnoval opravám hudebních nástrojů. Společně s Vladimírem Baierem se zúčastnili konkurzu do Armádního uměleckého souboru, avšak neúspěšně. Následovala vojna, kde dle slov A. Konrádyho, se „prohrál na dudy“. Zde hrál zejména s hudebníky z letky „Vítězná křídla“. O jeho kvalitách hovoří například i zlato z Walesu, místa nejlepších dudáků světa, kde zvítězil nad Iry, Skoty a Brity. Antonín Konrády je považován za jednoho nejlepšího dudáka Chodska vůbec.¹⁷

3.4.2. Vladimír Baier

Další osobností, jež nelze opomenout, je postava Vladimíra Baiera. Toho je ovšem těžké označit jen za dudáka, či houslistu nebo člověka vynikajících organizátorských schopností. Kromě dud a houslí byl výborným kytaristou, saxofonistou, violoncellistou, flétnistou, hrál i na flašinet a vozembouch a jiné. Z tohoto velkého počtu nástrojů byl první klarinet. Jeho učitelem byl Josef Bauer. Ale to, že na hudební nástroje hrál, by nemělo znamenat, že by Vladimír Baier neuměl hudební nástroje (zejména dudy) vyrábět! Jeho láska ke dřevu se znamenitě projevovala i na jeho další zálibě – řezbářství. Jeho záslužnou prací se nám

¹⁷ BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. V Domažlicích: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, s. 99-100 ISBN 80-85042-00-2.

dodnes dochovaly zajímavé písně, které při svých toulkách po Chodsku sbíral. To nemělo daleko k postu ředitele Chodského muzea.

Od roku 1950 o chodskou hudbu byl nebývale velký zájem, zejména ve školním prostředí. Ale bohužel drtivá většina muzik se po ukončení studií rozpadla. To vysvětluje „životnost“ kapel okolo dvou až tří let. Bohu díky se našlo pár hudebních uskupení, které díky své vytrvalosti a ukázněnosti hrají až do dnešních dnů.

3.5. Muziky zachovávající chodskou tradici v dnešních dnech

Zde se setkáváme s dvěma pojetími chodské hudby. Jedna skupina zachovává chodskou hudbu tak, jako tomu bylo doposud, a druhá se specializuje na fúzi chodské hudby.

3.5.1. Chodský soubor Mrákov

Tato muzika má prapočátek už v roce 1961 a od té doby koncertuje nejen doma v Mrákově a Domažlicku, ale také i v zahraničí. Soubor tvoří dvacet až třicet účinkujících, kam spadá i dětská folklórní skupina Mráček. Tento folklórní celek je kromě hudebníků tvořen i tanečníky, kteří jsou oblečení do typických krojů. Většinou jsou aktéři zváni na koncerty, festivaly a bály. 10. srpna však pořádá akci samo sdružení. Jedná se o Chodskou hyjtu, což je festival, kde zazní spousta zajímavých tuzemských, ale i zahraničních muzik.¹⁸

3.5.2. Konrádyho dudácká muzika

Tato muzika byla založena v roce 1955 a kvality tohoto hudebního spolku dokazují četné koncerty, na šest stovek nahrávek a vítězství na soutěžích. Ředitelem Konrádyho dudácké

¹⁸ *Chodský soubor MRÁKOV* [online]. 2005 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.mrakovskysoubor.cz/cz/o-souboru.asp>

muziky je Vlastimil Konrád. Nahrávky vznikaly nejen zejména v minulém století, ale i v současnosti se podařilo vydat několik CD.¹⁹

3.5.3. Národopisný soubor Postřekov

Národopisný soubor v Postřekově byl založen v roce 1933. Hudbou, tancem, typem krojů - tím vším je Horní Chodsko, kam Postřekov bezesporu patří, charakteristické. Ředitelem a mozkiem celého souboru je Radek Zuber. Hudební činnost má na starost Richard Vísner. Nejenže aktivně vystupuje a má připravený program pro různé typy událostí, ale také pomáhá s propagací chodské folklórní hudby. Jejich zájem směřuje ale i k objasnění několik světlých míst v éře chodské lidové hudby.²⁰

3.5.4. Domažlická dudácká muzika

Toto uskupení má datován vznik v roce 1994. Po tu dobu je jednou z dominantních skupin, která sdružuje většinou profesionální hudebníky s konzervatoři a vysokoškolským vzděláním. Těchto 6 muzikantů má v současnosti na svém kontě již 5 hudebních nosičů a mohou se chlubit zájezdy v zemích, jako je například Japonsko a Amerika. Jejich repertoár čerpá ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha a zvláštností této hudební muziky je používání ne zcela často vídaných hudebních nástrojů.²¹

¹⁹ *Konrádyho dudácká muzika* [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.kdm-cz.eu/index.php>

²⁰ *Národopisný soubor Postřekov* [online]. 2012 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.postrekovo.cz/cz/>

²¹ *DOMAŽLICKÁ DUDÁCKÁ MUZIKA* [online]. 2010 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.dudacka.cz/>

3.6. FÚZE CHODSKÉ HUDBY

3.6.1. CHODSKÁ VLNA

Názory na podobnou hudbu se různí. Někteří jí vychvalují, druzí zatracují. Osobně si myslím, že to není vůbec špatný nápad - vzít staré písně a „obléct“ je do rockového převleku. Tento způsob je velmi dobrý pro zpopulárnění lidových písniček, o které nemá širší veřejnost až takový zájem. Možná, že lidé, kteří objeví kouzlo v lidových písních Chodska se pak začnou zajímat o ryzí extrakt této hudby, či umožní svým potomkům studovat lidovou hudbu a tím dál šířit tento světový unikát. Asi nejznámější obdobou je kapela Čechomor, či Fleret, kteří pocházejí z Moravy.

Chodská vlna vznikla v roce 2006 a rozpadla se v roce 2012. Po tu dobu se velice dobře zmedializovala a myslím, že větší masa lidí přiblížila charakteristiku chodské hudby. Tato sedmičlenná kapela nejenom, že procestovala republiku, ale navštívila i americký Washington či Jihoafrickou republiku.²²

²² *Chodská vlna* [online]. 2004 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.chodskavlna.cz/cz/index.html>

4. ROZHOVORY

Tuto kapitulu bych rád věnoval rozhovorům s lidmi, kteří chodskou lidovou hudbu dneška přímo tvoří, budují zázemí pro folklórní činnost, věnují se oblasti národopisecké a navíc vychovávají nové žáky.

Jako prvního jsem navštívil pana Kamila Jindřicha, ředitele městského kulturního střediska v Domažlicích. Toho jsem měl možnost poznat už v rámci předmětu „Současné kulturní dění v regionu“, kdy jsme do kulturního střediska zavítali s paní docentkou Mandysovou na exkurzi.

Moje individuální interview s p. Jindřichem se konalo 13. 12. 2013 v Městském kulturním středisku v Domažlicích.

4.1. Rozhovor s Kamilem Jindřichem

Pan Jindřich, potomek slavného Jindřicha Jindřicha, mě vřele přivítal a věnoval mi svůj drahocenný čas, aby mě odpověděl na několik otázek.

Odpovědi jsem mírně zkrátil nebo upravil.

1) Jaký je zájem široké veřejnosti o chodskou hudbu?

Dověděl jsem se, že hlavním lákadlem, které se dočkají ohlasu, jsou Chodské slavnosti. Návštěvnost je napříč celou generací. Dále rodiče velice často vodí potomky do základní umělecké školy, kde mají děti možnost hrát v dětském souboru. Není prý výjimkou, když mladí dudáci začínají hrát v deseti letech.

2) Jak velká je návštěvnost koncertů chodské hudby?

Na výše zmíněné Chodské slavnosti zavítá na osmdesát tisíc návštěvníků. Z čistě folklórních společenských událostí pan Jindřich uvedl novodobou věc, a to Chodský bál. Zde se střetávají všechny spolky z Chodska, jenž se zabývají folklórní činností. O zájmu těchto bálů hovoří i to, že bývá beznadějně vyprodáno.

3) Jaké jsou hlavní faktory zájmu nových žáků o folklórní kroužky? Hraje větší roli rodina nebo škola?

Velký zájem je prý zejména z malých vesnic, kde má folklór výborné zázemí. Například se zde dědí kroje. Rodiče pak dávají své ratolesti buď do tanečních kroužků či hudebních. Jedná se o velmi prestižní záležitost. Jejich soubory jsou přeplněny, podotýká Kamil Jindřich.

4) Jaká je preference hudebních žánrů na Domažlicku?

Dověděl jsem se, že konkrétní koncert navštěvuje vždy určitá věková skupina. Že kromě populární hudby se velkému zájmu těší hudba vážná a velice kladně je zde vnímána hudba jazzová – například bohatá návštěvnosti se těšil Bohemia Jazz fest.

5) „Žije“ hudba na Chodsku?

V Domažlicích a okolí se na několika školách vyučuje na dudy. Velice často se na plno místech používají chodské zpěvníky... (Pan Jindřich si posteskl, že na jižní Moravě se toto folklórní muzicírování provádí ve větším měřítku, a že například ve Strakonících již nemají generaci, která by tradici udržovala. Hudba na Chodsku „žije“ i každoročně při masopustech – tradiční je například v Postřekově.

6) Kdo je podle Vás v současné době nositelem folklóru?

Dle pana Jindřicha to jistě je mladá generace...

7) A co digitalizace chodské lidové hudby?

Jak jsem se dověděl, zde vyniká zejména Konrádyho dudácká muzika. Dále to byla Chodská vlna, která bohužel už dva roky nefunguje, a kde byl Kamil Jindřich aktivním členem. Před třemi lety to bylo Chodské oratorium o Markétě, které vzniklo pro účely Chodských slavností. Marta Skarlandtová napsala libreto a Josef Kuneš je autorem hudby. Jde o snoubení hudby a tance. „Nadaných osobností je na Domažlicku víc než dostatek,“ dodává pan Jindřich. Hudbu k tomu scénickému představení zajistila Plzeňská filharmonie.

8) Jaká je stylizace lidové hudby v současnosti? (Fúze žánrů či různě upravovaná historická hudba, úpravy například interpretační, nová instrumentace, harmonizace,... - Běžně se to děje na Moravě – např. Čechomor – jak to hodnotíte?)

Odpověď splynula s odpovědí předchozí otázky.

9) Souvisí úpravy dudácké hudby s komercializací?

Propagace probíhá prý jinou cestou, nedá se mluvit o zásahy komerce...

10) Jaké máte plány do budoucna?

Spíše než plánem je přáním pana Jindřicha, aby „věci běžely samy“.

Nadále jsem byl obdarován CD nosičem, který byl necelých 14 dní pokřtěn. Obsahem byly vánoční chodské koledy, které nahráli profesionální hráči, upravené pro „malou selckou muziku“ – tj. Es klarinet, housle a dudy. CD obsahuje 21 písní, které mi příjemně zpestřily vánoční čas.

Po srdečném rozloučení jsem se vydal do nedaleké Základní umělecké školy Jindřicha Jindřicha v Domažlicích, za panem Josefem Kunešem.

5.2. Rozhovor s Josefem Kunešem

Čekalo mě milé přivítání a já jsem znovu položil deset stejných otázek. Opět jsem odpovědi mírně zkrátil nebo upravil.

1) Jaký je zájem široké veřejnosti o chodskou hudbu?

Dověděl jsem se, že veliký podíl na zájmu mají vlny ekonomické, sociální, či politické situace. V období socialismu byl veliký zájem o aktivní účast v této oblasti (zejména

v souborové oblasti), neboť touto cestou byla možnost vycestovat do zahraničí. Po revoluci zájem výrazně klesl. Posledních pět až deset let se zájem opět zvyšuje – příkladem jsou tři dudácké muziky v Mrákově, muzika v Postřekově či Klenčí, v Domažlicích, taktéž dvě dudácké muziky a v rámci Základní umělecké školy v Domažlicích rovněž dvě muziky.

2) Jaká je návštěvnost koncertů chodské hudby?

Návštěvnost je prý velice dobrá. Paradoxem je, že většího zájmu se těší koncerty konané mimo Domažlice, kde se dudácká muzika stává běžnou, prý možná až všední záležitostí.

3) Jaké jsou hlavní faktory zájmu nových žáků o folklórní kroužky? Hraje větší roli rodina nebo škola?

Prý od každého trochu. Největší prvotní impuls dávají většinou rodinní příslušníci, úspěchu se těší i výchovné koncerty pro děti ve školkách. Pan Kuneš se domnívá, že v Domažlicích je prý až prestižní záležitostí mít potomka na hudební škole. Bohužel kvůli kapacitě školy může škola přijmout maximálně 200 nových žáků ročně a minulý školní rok jich bylo 160 odmítnuto. Z celkových 750 žáků je 6 dudáků a dvě taneční skupiny.

4) Jaká je preference hudebních žánrů na Domažlicku?

V každé rodině se preferují jiné hudební žánry a tato preference se do určité míry prý přenáší na další generaci.

5) „Žije“ hudba na Chodsku?

„Určitě žije...“

6) Kdo je podle Vás v současné době nositelem folklóru?

Především ti, co se folklóru věnují. Těžiště je hlavně díky rodičům v obcích Mrákov, Postřekov, Klenčí, kteří svoje děti vedou k zájmu o chodský folklór.

7) A co digitalizace chodské lidové hudby?

Většinou si tyto aktivity prý zajišťují samy muziky a čas od času něco vydají. Dudácká domažlická muzika, kde je pan Kuneš aktivním členem, vydala již třetí (a zatím poslední)

CD folklórní hudby. Tato deska vznikla z podnětu Plzeňského rozhlasu. A tak dudácká muzika z Domažlic nahrála pro rozhlasový archív vánoční koledy.

Samotný pan Josef Kuneš uváděl, jako externí zaměstnanec, na vlnách Plzeňského rozhlasu vždy v neděli jednou za čtrnáct dní pořad „Špalíček lidových písní. Zde účinkoval až donedávna. Přestože pan ředitel Plzeňského rozhlasu prý naplno bojuje za zachování folklórních pořadů, pravděpodobně se nepodaří nedělní koutky na vlnách Plzeňského, ale ani Pražského rozhlasu zachovat.

8) Jaká je stylizace lidové hudby v současnosti? (Fúze žánrů či různě upravovaná historická hudba – úpravy například například interpretační, nová instrumentace, harmonizace,... - běžně se to děje na Moravě – např. Čechomor – jak to hodnotíte?)

Zde pan Kuneš zmínil Chodskou vlnu, kde byl aktivním hráčem kapely. Podotýká, že vybrali písně, jež se k „převleku do rockového kabátu hodily nejvíce“. Také se zastavil nad úvahou, že možná díky Chodské vlně, která se zaměřila na širší spektrum posluchačů, se někteří jedinci mohou dostat přímo až k ryzí formě chodské hudby.

9) Souvisí úpravy dudácké hudby s komercializací?

Prý každá hudba má svůj vývoj a u dudácké muziky tomu není jinak. Například na Domažlicku se před dvěma stovkami let hrálo na nafukovací dudy s houslemi, později se přidal klarinet. Na začátku dvacátého století začaly poměrně ve velké míře expandovat dechovky, proto musely dudácké muziky přibrat dalšího klarinetistu kvůli konkurenční schopnosti. Po druhé světové válce začaly vznikat soubory tanců a písní a následně se přidal kontrabas. Takže doba a různé faktory určovaly poptávku a možná i do jisté míry komerci. Další změnou jsou třeba i úpravy hudby pro jevištní podobu. To, aby se hudba více líbila a případně se následně upravuje, může být jistým znakem komercializace. Avšak dle slov Josefa Kuneše to nevyhází z prvoplánovité myšlenky umělce. To prý vychází z jistého přetlaku potřeby a nadšení každého interpreta, ale později vlivem nejrůznějších faktorů může být hudba ovlivňována případně i komercí.

10) Jaké máte plány do budoucna?

Na podzim je dle skromných slov pana Josefa Kuneše v plánu zajet letos na podzim do Ameriky a po jedenácti letech s dudáckou muzikou uskutečnit turné po tamějších spolicích.

Dalším cílem je nahrání chodských písniček pro Plzeňský rozhlas, které ještě nejsou v archivu Plzeňského rozhlasu.

Z obou pánů –p. Jindřicha i Kuneše bylo doslova cítit nadšení a veliký zápal pro zachování chodské hudby. A myslím, že z jejich záslužné práce je velice dobře cítit, že ji dělají více než dobře.

5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ KE ZJIŠTĚNÍ INFORMOVANOSTI ŠIROKÉ VEŘEJNOSTI O CHODSKÉM FOLKLÓRU

5.1. Cíl výzkumu

V předchozím rozhovoru (kap. 4) jsme zjišťovali situaci kolem chodského folklóru prostřednictvím dotazovaných profesionálních hudebníků a hudebních organizátorů. Cílem následného dotazníkového šetření bylo zjistit další informace, týkající se zjištění obecného povědomí široké veřejnosti o tématice chodského folklóru v jeho různých formách a druzích.

5.2. Charakteristika výzkumného vzorku

Pro svůj výzkum jsem si vybral dvacet respondentů, kteří tvořili průřez širokým věkovým spektrem – tj. od 18 let do věku 75 let. Na dotazník odpovídalo 8 lidí do 30 let (z toho 6 lidí na studiích a 2 lidé po absolvování vysoké školy), 8 lidí ve věku 30-60 let (v této kategorii byli zařazeni 3 lidé s vysokoškolským vzděláním a pracující jako pedagogové a pět lidí, jež se živí manuální prací. 4 lidé nad 60 let byli důchodci, kteří se v průběhu svého života živil manuálně. Zhruba polovinu tvoří moje rodina, která je „rozeseta“ v Plzni, Klatovech, Rakovníku a Starém Plzenci. Nutno podotknout, že jsem já, stejně jako moji bratřenci a sestřenice „museli“ podstoupit hodiny na základních uměleckých školách, a to většinou na akordeon. Zbytek respondentů tvoří mé přátelé, kteří aktivně žádnou hudební činnost nevyvíjejí.

5.3. Metody výzkumu

Jako efektivní metoda se mi jevila metoda dotazníková, která umožňuje poměrně rychlý sběr dat a jejich snadné vyhodnocení. Její nevýhodou je především subjektivita výpovědí respondentů. Domnívám se, že pro cíl našeho výzkumu je ale tato metoda dostatečně vhodná, při správné volbě znění jednotlivých otázek. Výhodou je v našem případě srozumitelnost zkoumané problematiky a možnost jednoduchých odpovědí respondentů.

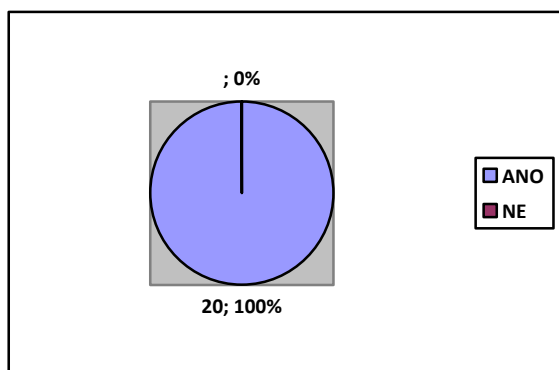
5.3.1. Dotazník

Dotazník jsem sestavil tak, abych zjistil, zda respondenti mají povědomí o typických chodských znacích. Dotazník obsahující devět otázek, jsem během měsíců ledna až března předal známým a přátelům, u kterých jsem měl jistotu, že dotazník vyplní důkladně. U všech dotazovaných jsem se osobně přesvědčil, zda odpovídají pravdivě (např. znalost chodských písní,...). Formulář dotazníku – viz Příloha VIII.

5.4. Interpretace výsledků výzkumu

Provedu vyhodnocení výsledků dotazníku po jednotlivých položkách.

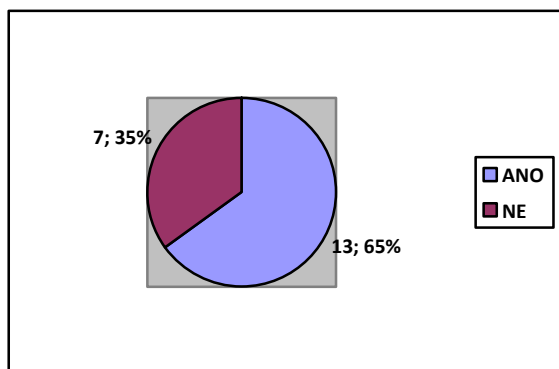
1. Setkali jste se už někdy s pojmem „chodská muzika“? (Máte aspoň základní představu o lidové hudbě na Chodsku?)

Graf č. 1: Výsledky dotazníku – položka č. 1

Na začátek jsem se chtěl ujistit, zda-li vůbec široká veřejnost ví, že na Chodsku existuje po mnoho let silná folklórní tradice. Jednoznačná odpověď mě ujistila, že s pojmem chodská muzika se setkalo všech 20 respondentů (čili 100%).

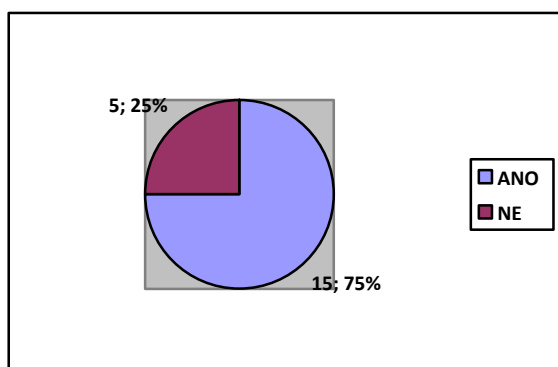
2. Navštívili jste někdy Chodské slavnosti?

Graf č. 2: Výsledky dotazníku – položka č. 2

Zde jsem si chtěl ověřit, zda Chodské slavnosti, které jsou dobře medializované, jsou kulturním útočištěm pro širokou veřejnost. Menší část (7 respondentů – 35%), která odpověděla „NE“, zdůvodnila svojí absenci bydlištěm, které se nachází daleko od Domažlic, kde se Chodské slavnosti konají. 13 dotazovaných – 65% Chodské slavnosti navštívili.

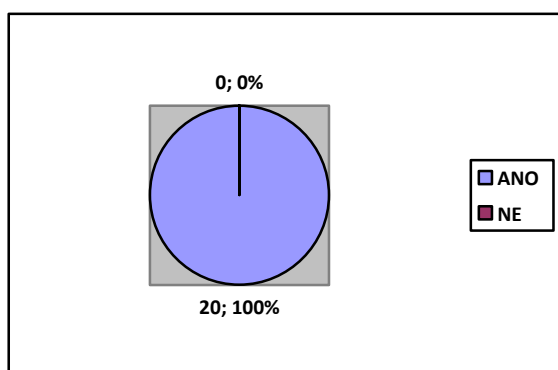
3. Víte, kdy se konají? Jestli ano, uveďte měsíc konání Chodských slavností.

Graf č. 3: Výsledky dotazníku – položka č. 3

Zde 75% (15 respondentů) odpovědělo, že ano. Ti kteří odpověděli, ví, kdy se Chodské slavnosti konají, správně určili měsíc srpen. Což potvrzuje fakt, že se o Chodských slavnostech ví, neboť i lidé, kteří se této kulturní akce nezúčastnili (viz. graf č. 2), vědí zhruba základní informace o této akci.

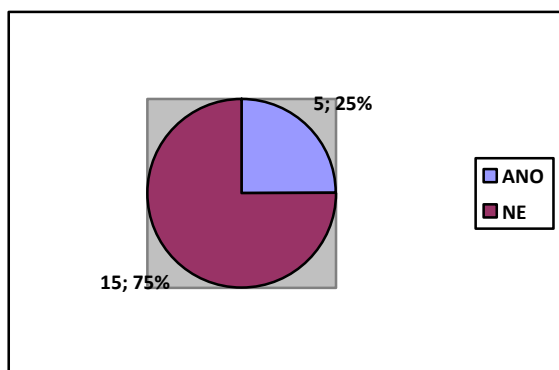
4. Víte, jak vypadají dudy?

Graf č. 4: Výsledky dotazníku – položka č. 4

Na čtvrtou otázku padla jednoznačná (100%) odpověď. Pro ujištění jsem si od každého nechal vysvětlit, jak takové dudy vypadají a dostal víceméně stejnou odpověď, že se jedná o hudební nástroj, který má měch, píšťaly a vydává „uječený“ zvuk. Několikrát v odpovědích padlo, že dudy znají z Ladových pohádek.

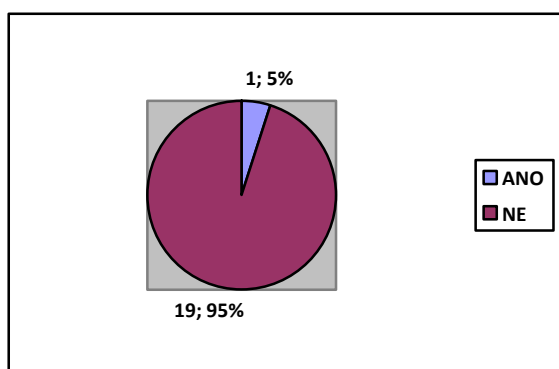
5. Vybavíte si jméno některého dudáka? Jestli ano, napište je.

Graf č. 5: Výsledky dotazníku – položka č. 5

Na tuto otázku odpovědělo 75% (15 respondentů), že žádného dudáka neznají. Zbýlých 15 dotazovaných (25%) potvrdila svoji odpověď jménem Antonína Konrádyho. Po širokou veřejnost je asi nejslavnějším dudákem.

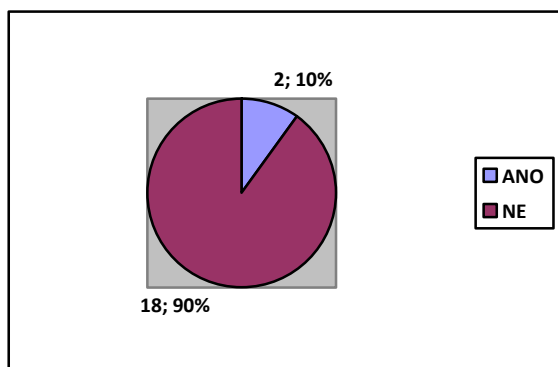
6. Víte, jak vypadá chodský kroj?

Graf č. 6: Výsledky dotazníku – položka č. 6

Při této otázce jsem zaznamenal vyděšení, protože pouze jeden dotazovaný (5%) věděl, jak vypadá chodský kroj. Že se kroj řídí církevním kalendářem, že zde dominují výrazné barvy a že jsou patrné rozdíly mezi kroji na dolním a horním Chodsku.

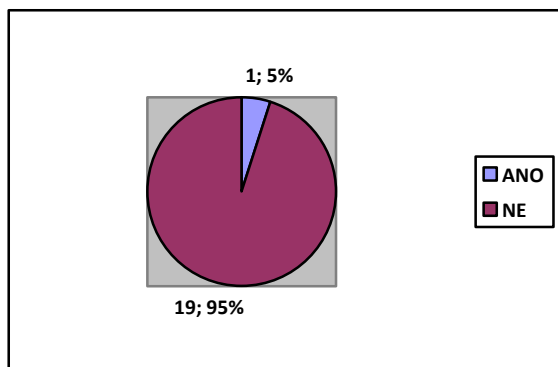
7. Ochutnali jste už někdy chodský koláč?

Graf č. 7: Výsledky dotazníku – položka č. 7

Valná většina (18 dotazovaných – čili 90%) odpověděla, že ano. Že chodský koláč ochutnali.

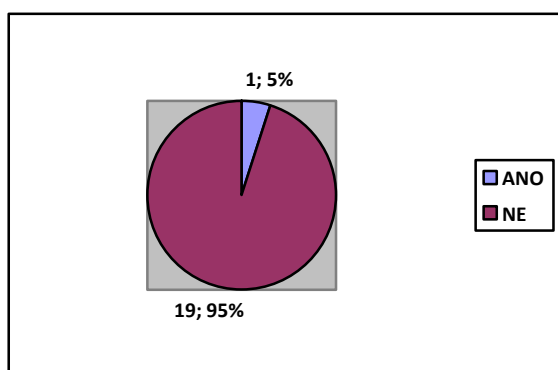
8. Byli jste někdy na koncertě dudácké muziky konaném mimo Chodské slavnosti?

Graf č. 8: Výsledky dotazníku – položka č. 8

Chodské slavnosti jsou typickou bujarou oslavou celého Chodska, ovšem většina (19 respondentů – 95%) až na jednu osobu (5%) nikdo již nezavítal na samostatný koncert, hýjtu, ... Přece jen jsou Chodské slavnosti velice bohatě medializovány ve všech sdělovacích prostředcích, a tak není divu, že o menších vystoupeních dudáckých muzik se dozvídají jen ti, kteří se o tento styl hudby zajímají.

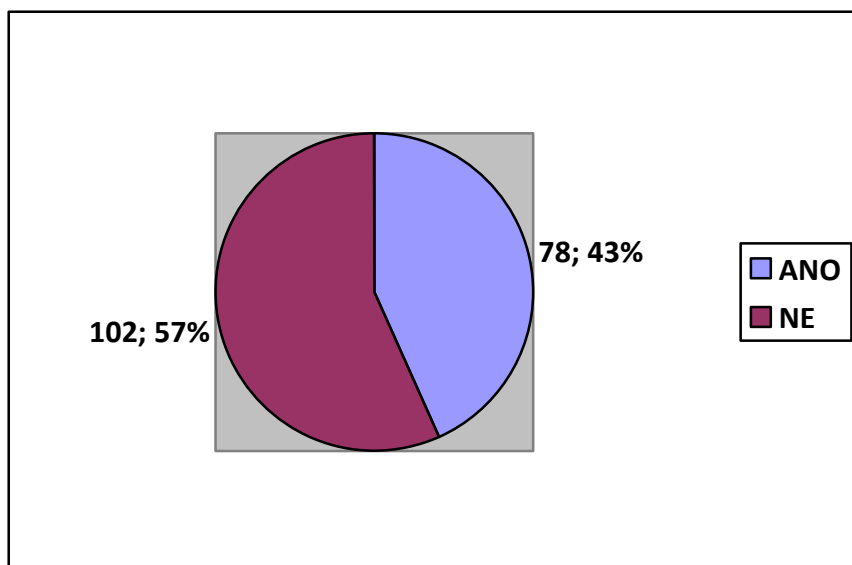
9. Dokázali byste zazpívat nějakou chodskou písničku? Případně reprodukovat chodskou říkanku / pořekadlo?

Graf č. 9: Výsledky dotazníku – položka č. 9

Zde si valná většina (19 respondentů -95%) odpovídajících nemohla vybavit jméno žádné písně, či pořekadla. Jedna respondentka, znalá chodského folklóru, několik písní vyjmenovala. Jako například „Domažlice sú pěkný městečko“ či „Ha ty svatýj Vavřenečku“.

5.5. Dílčí závěry z dotazníkového šetření

Graf č. 10: Celkový výsledek dotazníkového šetření – položka č. 10

Při pohledu na výsledek je zřejmé, že široká veřejnost ví o základních chodských folklórních rysech. Jak ovšem byly otázky detailnější, tím povědomí a znalosti respondentů rapidně klesaly. Celkovou úspěšnost, která se vyšplhala na 43% (78 správných odpovědí), považují u vzorku dotazovaných za dobrý výsledek. Ten také ovlivnilo bydliště respondentů – čím dále od Chodska, tím se v odpovědích častěji objevovala možnost „NE“. Ve zbylých 57% (102 dotazovaných) odpovědí dotazovaní nevěděli správnou odpověď. S pojmem chodská muzika se setkala 100% respondentů. Také většina respondentů (65%) navštívila Chodské slavnosti a ví, kdy se konají. Překvapivé byly odpovědi týkající se znalosti podoby dud. Všichni dotazovaní uměli dudy popsat, ale jen čtvrtina respondentů si vzpomněla na jméno nějakého dudáka. Jen jeden respondent věděl, jak vypadá chodský kroj, 90% dotazovaných ochutnalo chodský koláč. Přestože Chodské slavnosti jsou hojně navštěvované, koncert dudácké muziky konaný mimo Chodské slavnosti, bohužel navštívil jen jeden respondent z dvaceti. I když chodské písně mají v oblibě všichni respondenti, název si vybavil jen jeden z nich.

6. INSTITUTE UDRŽUJÍCÍ CHODSKÝ FOLKLÓR

6.1. Muzeum Chodska

Muzeum Chodska bylo založené 28. srpna 1883 na podnět zasedání rady města Domažlice. Tehdy obsahoval několik sekcí od přírodovědné části, přes technické oddělení, ale i archiv. Zprvu bylo muzeum umístěné v augustiniánském klášteře a následně na to se přesunulo na městskou radnici (rok 1893). To umožnilo daleko větší popularizaci. Velkou návštěvností se mohla pyšnit například expozice „Chodská svatba“ v roce 1935. Po roce 1945 se velké množství předmětů ze sbírek muzea přestěhovalo do jiných institucí, a to jak v Domažlicích, tak i do Plzně. V roce 1995, kdy byla expozice přesunuta na Chodský hrad, byla požárem zničena velká část sbírky. Přesně řečeno na 130 exemplářů, které byly později řádně restaurovány. Od roku 1999 funguje bez větších změn až dodnes.

6.2. Muzeum Jindřicha Jindřicha

Zakladatelem je sám Jindřich Jindřich, který za svou existenci nasbíral na 7 tisíc exponátů. Když je daroval městu, zřekl se práv a dovolil, že sbírka může být nadále spravována. Kromě hudebních nástrojů jsou zde i knihy – dobové, a něco z řemesel, jímž byly Chodové proslulí. Na počest Jindřicha Jindřicha byla v muzeu vystavena i Jindřichova pracovna.

6.3. Galerie bratří Špillarů

Tato galerie byla věnována jako pocta bratrům Špillarovým – Karlovi a Jaroslavovi. Ti se proslavili jako úžasní malíři, jejichž hlavními motivy byly náměty z chodského prostředí. Od architektury, nastínění běžného života chodských občanů až po krajiny z domažlického okolí.

6.4. Chodský hrad

Chodský hrad byl postavený ve třináctém století. Velkou ránu utrpěl, když byl v šestnáctém století zdevastován požárem. Následovaly rozepře s vedením města Domažlice, které měl na svědomí zejména Lamingen, který dostal Chodské území po bitvě na Bílé hoře. Nakonec se hradu vzdal výměnou za pozemky. Od roku 1726 se postupně hrad začal zvelebovat a využívat. V devadesátých letech minulého století, kdy se na hradě

konala další z rekonstrukcí, hrad byl opět poničen požárem. V letech 1998-1999 se hrad opět zrekonstruoval do podoby, v jaké ho známe dnes.

7. ZÁVĚR

Bakalářská práce měla za cíl zmínit důležité mezníky v historii chodské hudby, dudácké muziky, význačné osobnosti, současnou scénu na Chodsku a zmapovat, jak chodská hudba „žije“ v současnosti.

Byť neznáme přesný počátek chodského území, domníváme se, že tomu bylo v období, kdy se rodová společnost začala měnit ve společnost feudální. A právě ve feudalismu, kdy všichni museli odevzdávat část svého hospodářského snažení či musel pracovat na půdě svého pána – robota, byli Chodové těchto úloh zbaveni a byli podřízeni pouze králi. Jejich úkolem bylo zejména hlídat hranice, zakládat a udržovat stezky. A možná právě proto, že Chodové tvořili spíše uzavřenou společnost, vznikl zde naprosto famózní folklór, který se vymyká všem ostatním a zasahuje do vrstev velmi poutavé hudby, svérázných někdy až přisprostlých textů, úžasné vyšívaných krojů, libozvučného nářečí, nezvyklých hudebních nástrojů. To vše charakterizuje Chodsko. Nikde jinde neochutnáte lepší koláč, nikde jinde v naší vlasti nemá dudácká muzika vypěstovanou tak velkou tradici.

Ve své práci jsem zjistil, že pojem chodská muzika je všeobecně známý. Většina respondentů má základní informace o Chodských slavnostech i o tom, jak vypadají dudy – typický chodský hudební nástroj. Také jsem si ověřil, že nejznámějším dudákem u široké veřejnosti u nás je Antonín Konrády. Se znalostí popisu chodského kroje ale správných odpovědí, je to už horší, neboť dotazovaným podoba krojů splývá – například s moravskými. Zato chodský koláč již ochutnala většina respondentů. Přestože si lidé rádi udělají výlet na Chodské slavnosti a poslechnou dudáckou muziku, individuálně se na koncert – konaný mimo Chodské slavnosti – vydá málokdo. Přestože si valná většina odpovídajících nemohla vybavit jméno žádné písně, po nápovědě si chodské písně s radostí zanotovali téměř všichni.

Je potěšitelné, že široká veřejnost ví o základních rysech chodského folklóru a celková úspěšnost 43% (78 správných odpovědí) je myslím velice dobrá.

V této mé práci jsem se zaměřil zejména na dudácké muziky, které jsou neodmyslitelným symbolem Chodska. Postupně jsem se dostal od počátku dudáckých muzik až k dnešním dnům. Ve své práci jsem zjistil, že v současné době je možné navštívit koncert, či koupit

CD nejedné dudácké muziky. Avšak kapela, která by tvořila fúze na chodskou muziku v současné době neexistuje. Myslím, že je to velká škoda.

Psaní této práce bylo velmi zajímavé a poučné. Díky ní jsem se setkal s mnoho zajímavými lidmi. V budoucnu pro mě bude Chodsko se svými kroji, keramikou, písněmi a především dudáckou muzikou velkou inspirací. Chtěl bych přispět k popularizaci tohoto kraje i v rámci svého budoucího zaměstnání. Víím, že tento kraj společně s folklórem jeho vlastním je světový unikát!

8. RESUMÉ

My bachelor thesis deals with the music and folklore of the Chodsko region. I grew up in a small village in the Šumava region. There were keeping many traditions as well as in Chodsko region in this village. I remember that my grandmother talked about Chodsko very often, we also sang a songs which comes from Chodsko when I was a child. I have an intimate relation to this region that's why I have chosen this topic of my bachelor thesis. The thesis is divided into 8 chapters. In the beggining I describe people who live there, from where their ancestors had come and some important events in history. In the next chapter, the history of the music of the Chodsko region is described, from beggining to the end of the Second World War. Then I deal with the music of the Chodsko region after the Second War War. In the following chapter there I intended to describe some groups which are playing folklor music and keeping the traditions of this region nowadays. The final chapters contains a interview that I did with Kamil Jindřich and Josef Kuneš in december and also a research orientated on the public. In the end I focus on some institutions which have been keeping the tradition of this music from many years ago up to these days. Final conclusion sums up everything I have learned.

9. SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Setkali jste se už někdy s pojmem „chodská muzika“?.....	38
Graf č. 2 Navštívili jste někdy Chodské slavnosti?.....	38
Graf č. 3 Víte, kdy se konají? Jestli ano, uveďte měsíc konání Chodských slavností.....	39
Graf č. 4 Víte, jak vypadají dudy?.....	39
Graf č. 5 Vybavíte si jméno nějakého dudáka? Jestli ano, napište je.....	40
Graf č. 6 Víte, jak vypadá chodský kroj?.....	40
Graf č. 7 Ochutnali jste už někdy chodský koláč?.....	41
Graf č. 8 Byli jste někdy na koncertě dudácké muziky konané mimo Chodské slavnosti?.....	41
Graf č. 9 Dokázali byste zazpívat nějakou chodskou písničku? Případně reprodukovat chodskou říkanku pořekadlo?.....	42
Graf č. 10 – Celkový výsledek dotazníkového šetření.....	43

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knížní zdroje

BLÁHA, Zdeněk a ZAJÍČKOVÁ. *Lidé a lidičky hornobřízští*. Horní Bříza: Keramika Hodní Bříza, 1998.

BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999, 115 s. ISBN 80-850-4200-2.

České národní písně a tance: Písně duchovní : Klatovsko a Domažlicko. V Praze: nákladem B. Kočího, 1908.

HOLUB, Dalibor, Antonín ČERNÝ a Antonín KRITZNER. *Chodsko*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1956.

KAJER, Jiří. *Vo kouzelných dudách: chodské pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, 193 s.

KONRÁDY, Antonín a Ludmila FLIEGELOVÁ. *"Hdyž pukl zabečí, hned srdce poskočí, aneb, Jak jsem začal pukla mačkat--": veselé vzpomínání na muzikantský život a Konrádyho dudáckou muziku*. Domažlice: L. Fliegelová, 279 s. ISBN 978-80-260-2493-4.

NEJDL, Josef. *Chodsko historické a současné: Chodenland früher und jetzt = Chod Area historical and present*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa ve spolupráci s Muzeem Chodska, 2013. ISBN 978-80-87316-39-9.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice na historických vedutách, fotografiích a pohlednicích: Domažlice (Taus) auf historischen Veduten, Fotografien und Ansichtskarten = Domažlice in historic vedutas, photos and postcards*. V Domažlicích: Pro Město Domažlice vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006. ISBN 80-861-2567-X.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. KLIMEŠ, Lumír. *SLOVNÍK CIZÍCH SLOV*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství

Úsměvy z kraje pod Čerchovem. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa v Domažlicích, 2002. ISBN 68125-39-4.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice: (vysokoškolská učebnice)*. Vyd. 1. Praha, 2002. ISBN 80-246-0435-3.

VEJVODA, Zdeněk. *Plzeňsko v lidové písni: antologie historických zápisů hudebního folkloru 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Folklorní sdružení České republiky, 2011. ISBN 9788090493735.

Internetové zdroje

www.ceskylid.avcr.cz/index.php/ceskylid

www.domazlice.info/

www.dudacka.cz/

www.chodskavlina.cz/cz/index.html

www.kdm-cz.eu/index.php

www.mrakovskysoubor.cz/cz/o-souboru.asp

www.muzeumbn.cz/ency-otto/

www.muzeum-chodska.com/cz

www.postrekovo.cz/cz/

www.spisovatele.cz/jindrich-simon-baar

zus-domazlice.cz/

11. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Mladí Chodové na Mrákovské hyjtě, 2013	I
Příloha č. 2: Dětský chodský kroužek folklóru na Mrákovské hyjtě, 2013.....	II
Příloha č. 3: Mladí Chodové na Mrákovské hyjtě, 2013.....	III
Příloha č. 4: Staří Chodové na Mrákovské hyjtě, 2013.....	IV
Příloha č. 5: Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. <i>Vo kouzelnyjch dudách: chodské pohádky</i> . 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.179) 1/3.....	V
Příloha č. 6: Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. <i>Vo kouzelnyjch dudách: chodské pohádky</i> . 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.180) 2/3.....	VI
Příloha č. 7: Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. <i>Vo kouzelnyjch dudách: chodské pohádky</i> . 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.181) 3/3.....	VII
Příloha č. 8: Výzkumný list – dotazník ke zjištění informovanosti široké veřejnosti o Chodském folklóru	VIII

Příloha č.1 - Mladí Chodové na Mrákovské hujtě, 2013

Příloha č. 2 - Dětský chodský kroužek folklóru na Mrákovské hyjtě, 2013

Příloha č. 3 - Mladí Chodové na Mrákovské hyjtě, 2013

Příloha č.4 - Staří Chodové na Mrákovské hujtě, 2013

Příloha č. 5 - Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. *Vo kouzelnyjch dudách: chodské pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.179) 1/3

SLOVNÍČEK MÉNĚ ZNÁMÝCH CHODSKÝCH SLOV

bal, do balu — balík, do balíku
bedle — vedle
behno — bahno
běhutá voda — tekoucí voda
bírda — panský popoháněč robotníků
bírdovna — panská šatlava, temnice
borovnice — borůvky
brdo — páka na tkalcovském stavu, která svým úhozem prohazuje člunek
bryždění — svtání
břeteno — vřeteno
bula celá všemohoucí — byla z toho celá pryč
čos — šos, náprsní kapsa
delehtor — direktor, vrchní na panstvích
dráhy, na dráhách — pastviny, na pastvinách
dynovat — domlouvat, nutit
fajfárna — dýmka
fěrtuch — pestrá krojová zástěra chodského ženského kroje
hin — tam
hintury — tamtudy
houba — huba, ústa
houdek — houslista dudácké muziky
hudlwání — zbytečné týrání
huk, houček — přední a zadní pištala dud
hyjčit — houpat
hyjčedlo — plátěná houpačka pro nejmenší děcka; místo kolébky
hyjta, hyjták — návštěva, host
chapačka, na chapačku — na dračku
choud — ztrácel se, usychal nemocí
jou — ano
kahlory — kalhoty
kandůš — krojová sukně se živůtkem
kančka — tkanička
kaprhál vod regementu — svobodník od pluku
karečka — kadečka, kád

Příloha č. 6 - Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. *Vo kouzelnyjch dudách: chodské pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.180) 2/3

Kirgl — Jiří
klopit — platit
kolofant — přezdívka občanům městečka Kolovče
kontribucí — kontribuce, poplatek z dob roboty
košinka — ošatka
Krisl — Krištof
lamentací — nářek, bédování
lefko — lehce
loch — sklep
lūs — vlastní dílec lesa
lytýř — rytíř
marněči! — výraz údivu, asi jako lidičky!
mortete! — zaklení, asi jako hrome!
nedvěd — medvěd
pantlíček — stužka
parkament — pergamen
pasovalo mu to — slušelo mu to
pecedlátka — lesní šišky
peručí — klestí
pjiskač — klarinetista dudácké muziky
pláno — planina, paseka
plent — zjevení, duch, strašidlo
počtapaní — majitelka klenečské dědičné pošty paní Heda Kolářová, poslední potomek z rodu, který v Klenčí vítal a hostil A. V. Suvorova
pokrūt — zkrotl
potentát — vládce
praštěnky — žluté kožené kalhoty chodského kroje
prášemice — sněhová vánice
prohodit — vyměnit
prosecí — procesí
prostírka — ubrus
proudník — prohnáný člověk, záletník
Prsa matky boží — lidový název šumavské hory Ostrý
prudina — prudký, prchlý člověk
Prunykirgl — bojovník za práva poddaných z dob roboty
předníčka — přední pišťala dud, na které se hraje melodie písně
přednosta — starosta obce
přišikuje — připraví
půkali — kouřili z dýmek
pukl — dnešní typ dud nafukovaných měchem
půda — podlaha
půnebí — půda pod střechou

Příloha č. 7 - Slovníček méně známých chodských slov (KAJER, Jiří. *Vo kouzelných dudách: chodské pohádky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1960, s.181) 3/3

půzimek — podzim
regement kanonýrů — pluk dělostřelců
rozkučka — neposeda, veselý, vtipný děvče
rozplíčky — rozpeky, drobné žitné bochánky pečené ze zbytků chlebového těsta
ryjduvat — řídit
sadivýj — zlý, zlostný
samoslička — plaňka z plotu
sence — světnice
Sepl — Josef, Pepík
sparno — dusné horko před bouřkou
spolčata — dvojčata
strakatítko — kostičkovaná látka na všední ženský kroj
střeckuvát — plašit se
střápat — střádat
sváně — schválně
šebelil se radostí — třásl se radostí
šerkováč — bílý dlouhý mužský krojový kabát z šerkové látky
šerka — látka ze lnu a vlny
štrák — široký černý mužský klobouk chodského kroje. Nosili ženatí mužové
škyba — skýva chleba
šlyjtř — brusič
špán — dubový nebo bukový odštěpek, kterým se dříve svítilo
špendličit — jehličí
štos — hranice dříví
štymuje — ladí
švatořil — švitořil
té — to je
tořna — tuřín, krmná řepa
trachtací — hostina
Tranov, Tranovo — Trhanov, obec na Chodsku, bývalé sídlo Lomikarovo
trúkat — škubat, trhat
větrák — větrný mlýn
vorešli za klencký Soutky — zemřeli, byli pochováni na klenčském hřbitově
vůje — oj u vozu
vyčepenyj — ozdobený
vydyjřit — násilně probudit
záhumence — souvislý pruh polí za stavením, za humny
zakudlená poltoka — zapražená polévka
zechtěnyj — mlsný
zemskij vokúlek — zemské hranice
zeta nechtíl — nechtěl zetě
zpríkat se — zdráhat se

Příloha č. 8 - Výzkumný list – dotazník ke zjištění informovanosti široké veřejnosti
chodském folklóru

Zpracoval Čeněk Vladař

2014

**Výzkumný list – DOTAZNÍK KE ZJIŠTĚNÍ INFORMOVANOSTI ŠIROKÉ
VEŘEJNOSTI O CHODSKÉM FOLKLÓRU**

1. Setkali jste se už někdy s pojmem „chodská muzika“?
2. Navštívili jste někdy Chodské slavnosti?
3. Víte, kdy se konají? Jestli ano, uveďte měsíc konání Chodských slavností.
4. Víte, jak vypadají dudy?
5. Vybavíte si jméno nějakého dudáka? Jestli ano, napište je.
6. Víte, jak vypadá chodský kroj?
7. Ochutnali jste už někdy chodský koláč?
8. Byli jste někdy na koncertě dudácké muziky konané mimo Chodské slavnosti?
9. Dokázali byste zazpívat nějakou chodskou písničku? Případně reprodukovat chodskou říkanku / pořekadlo?